

CRIMINALISTICS CONCEPT OF METHOD OF CRIME

Dudnikov A. L.

In the article basic tendencies are analyzed in determination of method of perpetration crime in criminalistics, distinctions are shown between criminal and legal and criminalistics going near this category, own determination of method of crime is reasonable and offer.

Key words: method of perpetration crime, method of crime, structure of method of crime.

Надійшла до редакції 30.05.2012 р.

УДК 348.98

В. М. Шевчук,
*канд. юрид. наук, доцент
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків*

ЗНАЧЕННЯ ЕТАПІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Досліджуються проблеми етапів розслідування злочинів та їх значення для побудови тактичних операцій. Проаналізовано вплив початкового, наступного й заключного етапів розслідування і відповідних тактичних завдань на формування тактичних операцій.

Ключові слова: етапи розслідування, тактична операція, тактичне завдання, зумовленість тактичних операцій етапами розслідування.

У теорії криміналістики проблема визначення етапів розслідування та їх значення для розроблення тактичних операцій при розслідуванні злочинів залишаються дискусійними. Як одного з пріоритетних напрямків формування криміналістичної теорії тактичних операцій її дослідження, з нашого погляду, є доволі актуальним.

Етапи розслідування відіграють важливу роль у побудові й реалізації тактичних операцій,

а тому у спеціальній криміналістичній літературі звертається особлива увага на існуючу зумовленість ними тактичних операцій (О. М. Асташкіна, М. О. Марочкін, О. О. Михальчук, В. Я. Решетников, В. П. Бахін, В. К. Гавло, Л. Я. Драпкін, О. А. Чебуренков та ін.). Так, В. К. Гавло зазначає, що розроблення останніх притаманне будь-якому етапу системи кримінального судочинства [9, с. 248]. Проведення тактичних операцій, на що справедливо

вказує Л. Я. Драпкін, становить собою процес пізнання по кримінальній справі, єдність інформаційної й логічної сторін у розслідуванні, зумовленому його етапами [10, с. 8-11]. Розвиваючи й поглиблюючи цей підхід, М. П. Яблоков слушно зауважує, що на підставі вчення про першочергові та інші слідчі дії й науки «дослідження операцій», яка сьогодні успішно розвивається, є можливість розкрити зміст і структуру окремих етапів розслідування й наукові засади вибору найбільш оптимальних варіантів комплексів слідчих дій з урахуванням різних слідчих ситуацій [29, с. 38].

Дослідження етапності й періодизації розслідування злочинів – важлива передумова для наступного важливого кроку у справі підвищення практичної значимості рекомендацій криміналістичної методики, у формування й реалізації тактичних операцій. Так, В. Г. Танасевич зазначає, що при розробленні останньої обов'язково потрібно брати до уваги етапи розслідування, які суттєво впливають на характер і зміст методичних рекомендацій [22, с. 8].

Вивчаючи питання етапності цього процесу, як правильно наголошує А. В. Шмонін, з метою теоретичного опрацювання і практичного застосування положень окремих криміналістичних методик важливо: а) окреслити межі

кожного етапу технології розслідування, ґрунтуючись на положеннях кримінально-процесуального законодавства; б) розробляти в рамках окремих криміналістичних методик конкретні типові тактичні операції, які відповідали б кожному етапу [27, с. 109].

Зважаючи на наведені міркування, можемо констатувати, що проблематика етапів розслідування у криміналістиці та їх вплив на формування тактичних операцій ще не знайшла відповідного вирішення, а з огляду на її вагомність для підвищення ефективності цього процесу, вона вимагає більш активних наукових пошуків. А це переконливо підкреслює актуальність і потребу дослідження вказаних етапів і висвітлення їх значення для опрацювання тактичних операцій з метою підготовки ефективних рекомендацій з їх проведення.

У спеціальній правовій літературі вже приділялася певна увага вивченню етапів розслідування. Найважливіші аспекти його періодизації знайшли своє відбиття в публікаціях багатьох криміналістів. Разом із тим на даний час ще не досягнуто одностайності у визначенні цих етапів. За словами В. К. Гавло, «різноманітність позицій дослідників можна пояснити неоднозначним тлумаченням поняття «етап розслідування» [9, с. 248].

Розкриття порушеного пи-

тання вимагає насамперед визначення терміна «етап», який трактується як (а) окрема частина чого-небудь, окремий момент, період, стадія в розвитку [6, с. 357]; (б) відрізок часу, що має характерні ознаки, стадія в розвитку чого-небудь [20, с. 807]. Як бачимо, в загальнозживаному значенні під цим терміном мається на увазі окремий період, проміжок часу, стадія розвитку досліджуваного явища, на якому вирішуються певні завдання за допомогою окремих засобів.

У криміналістичних джерелах теж зустрічаються різні погляди окремих учених на поняття «етап розслідування». Приміром, Р. С. Белкін трактує його як частину процесу розслідування, у ході якого вирішуються певні завдання [4, с. 271]; І. М. Лузгін вважає його елементом розслідування, «що становить собою взаємозалежну систему дій, об'єднаних єдністю завдань, умовами розслідування, специфікою криміналістичних прийомів» [17, с. 86]; А. Ф. Волобуєв – певним проміжним пунктом у процесі розслідування злочину, що характеризує стан слідства з точки зору повноти вирішення його завдань і визначається прийнятими процесуальними рішеннями по кримінальній справі [7, с. 14]; С. Ю. Косарєв указує, що це та частина розслідування, якій властива наяв-

ність системи взаємопов'язаних і взаємозумовлених слідчих та інших дій і заходів, а також тактичних операцій, об'єднаних потребою вирішення відповідних завдань, умовами розслідування і специфікою криміналістичних прийомів [15, с. 306].

З нашого погляду, на підставі викладеного під *етапом розслідування злочинів* слід розуміти окремий проміжок часу (стадію) в загальному процесі розслідування, що характеризує стан слідства і визначається необхідністю вирішення певних завдань, пов'язаних з установленням предмета доказування, прийняттям процесуальних рішень по кримінальній справі, зумовлених ситуаціями і специфікою проведення слідчих, оперативно-розшукових та інших дій, у тому числі тактичних операцій.

Періодизація етапності цього процесу у спеціальних літературних джерелах теж розглядається по-різному. Так, у публікаціях з криміналістики 50-60 років ХХ ст. найпоширенішою була точка зору щодо виокремлення 2-х етапів розслідування [Див.: 3, с. 330; 14, с. 26; 17, с. 89, 98 та ін.], відповідно до якої перший етап розпочинається з моменту прийняття слідчим справи до свого провадження й завершується вирішенням питання про залучення особи як обвинувачуваної, дру-

гий — з пред'явлення останній обвинувачення й до закінчення досудового слідства. Така періодизація була підтримана і процесуалістами [12, с. 101]

Починаючи з 70-х років, серед учених-криміналістів витає думка, що поділ процесу розслідування доцільно уявляти як триступеневу систему [Див.: 30, с. 390; 16, с. 114, 115 та ін.] Про її перевагу висловлювалися певні міркування. Так, С. Ю. Косарев доводить, що така періодизація відповідає структурі будь-якої людської діяльності, а сукупність указаних етапів створює єдиний послідовний процес діяльності. Отже, виокремлення початкового, наступного й заключного етапів розслідування має під собою міцне філософське підґрунтя. Як бачимо, універсальна періодизація розслідування має принципове значення для побудови окремих криміналістичних методик, впливає на їх структуру [15, с. 306].

Р. С. Белкін, змінивши свою колишню позицію (про яку йшлося раніше), теж дійшов висновку про доцільність поділу процесу розслідування на 3 етапи – початковий, наступний і заключний, конкретизувавши свою думку в такий спосіб. Початковий етап розслідування фактично може мати своїм вихідним моментом огляд місця події, проведеного до порушен-

ня кримінальної справи, але, як правило, з прийняттям справи до свого провадження. При цьому його завершення настає, коли всі докази виявлені й закріплені, всі невідкладні слідчі дії виконані, все, що вбачалося необхідним за цих умов, зроблено. Наступний етап характеризується розгорнутим, послідовним і методичним доказуванням. До змісту заключного етапу входять: а) процесуальні дії по закінченні розслідування; б) додаткові слідчі дії, що провадяться за клопотанням обвинуваченого або його захисника, за вказівкою наглядового прокурора або начальника слідчого підрозділу органу внутрішніх справ, а також за ухвалою суду; в) повторні слідчі дії, що здійснюються з тих же підстав, а також у зв'язку з поновленням провадження за припиненою справою з поверненням її зі стадії судового розгляду або після скасування вироку; г) організаційні й організаційно-технічні заходи, необхідні для завершення розслідування [5, с. 259-264, 395-398].

Останнім часом деякі науковці-криміналісти обґрунтовують потребу виділення ще одного етапу, що передує початковому, зміст якого полягає в перевірці підстав порушення кримінальної справи. Зокрема, А. В. Шмонін поряд з початковим, наступним і заключним пропонує

виокремлення попереднього, так званого «нульового етапу» розслідування [27, с. 109,110]. На його переконання, постановка цього питання зумовлена значимістю дослідчої перевірки, оскільки вона створює фундамент для успішного й ефективного розслідування. Virізнення попереднього (нульового) етапу вбачається важливим не тільки в чисто методологічному плані, а й для практичної діяльності слідчого. Цей період пов'язано з діяльністю органу розслідування, інших органів або їх посадовців з розгляду повідомлення про злочин і прийняття по ньому законного й обґрунтованого рішення [27, с. 109]. В. К. Гавло теж виокремлює етап попередньої перевірки матеріалів [9, с. 249-254]. Подібний підхід підтримує і Л. Я. Драпкін, який підкреслює, що динамічна структура цієї процедури охоплює попередню перевірку підстав порушення кримінальної справи й даних про ознаки злочину [11, с. 87].

У спеціальних криміналістичних джерелах зустрічаються й інші погляди на етапність даного процесу. Наприклад, С. Є. Воронін, дотримуючись структури, запропонованої Р. С. Белкіним (початковий, наступний і заключний етапи), вважає, що є сенс virізняти й 4-й етап розслідування – етап судового слідства [8, с. 44]. На наше

переконання, ця позиція науковця є помилковою, тому що процес доказування поділяється на судове й досудове слідство.

За основу диференціації етапів розслідування М. І. Хлюпін узяв таку криміналістичну підставу, як інформаційна значимість ознак і слідів злочину, і поділив на такі етапи: (а) виявлення ознак і слідів злочину, (б) їх аналіз, (в) систематизація зроблених висновків, (г) етап проведення першочергових (невідкладних) слідчих дій, (д) вибір оптимальної криміналістичної діяльності для встановлення підозрюваних та обвинувачених, (е) оцінка даних про винність (невинність) суб'єктів, (є) установалення причинних зв'язків і зумовленості дій останніх, (ж) перевірка обставин, пом'якшуючих чи обтяжуючих винність особи. (з) формування й обґрунтування обвинувачення, (і) аналіз причин та умов, що сприяють учиненню злочину, систематизація висновків по їх усуненню [24, с. 21]. Як вбачається, вчений, по суті, не визнає етапи розслідування, а лише пропонує приблизний їх опис, логічну побудову цього процесу.

Підсумовуючи запропоновані точки зору щодо етапності процесу розслідування, вважаємо за необхідне погодитися з тим, що загальне правило про поділ останнього на етапи не можна абсолютизувати й розглядати як

непорушний закон. Так, щодо нескладних справ, (що зустрічаються доволі часто) й по яких розслідування може бути закінчено за 2–3 дні, вирізнення початкового й наступного етапів не має практичного значення й має лише формальний характер. Усе це стосується безпосередньо розслідування, яке розпочинається лише з моменту порушення кримінальної справи. Звичайно, до змісту цього процесу не входять дії слідчого по перевірці матеріалів, які є підставою для порушення справи [23, с. 117, 118].

У теорії криміналістики проблема зумовленості тактичної операції етапом розслідування є малодослідженою. У криміналістичній літературі, правда, звертається деяка увага на те, що етапність при цьому відіграє важливу роль у формуванні тактичних операцій. Серед поглядів науковців, які вивчали зумовленість останніх етапами розслідування, можна виділити 3 вагомні позиції.

Перша група дослідників (О. А. Чебуренков, О. О. Закатов та ін.) указують, що залежно від того, яке місце займає тактична операція в часовій структурі процесу розслідування кримінальної справи, слід виокремлювати початкові й наступні тактичні операції. Початковий етап становить собою систему криміналістичних дій, спрямовану на швидке виявлення, закрі-

плення й дослідження вихідної інформації по справі, необхідної для успішного розслідування. В основу операцій на початковому етапі розслідування покладаються найчастіше початкові слідчі дії й оперативно-розшукові заходи, комплекс яких підпорядковано вирішенню окремих тактичних завдань, що залежать від конкретної ситуації. До початкових тактичних операцій науковець відносить «Огляд місця події». Наступні здійснюються в ході тривалого процесу розслідування злочину, забезпечуючи перевірку наявних свідчень, отримання недостатньої інформації, якомога повніше її дослідження і т. д. (приміром, «Перевірка взаємовідносин між співучасниками групового злочину») [26, с. 80-85].

Інша точка зору науковців (Г. А. Матусовський, С. Ф. Здоровко, С. Ю. Якушин, А. Ю. Головін, В. О. Образцов та ін.) полягає у вирізненні 3-х етапів розслідування як підстави класифікації тактичних операцій — початкового, наступного й заключного. Так, на думку С. Ю. Якушина їх можна класифікувати на здійснювані на початковому, проміжному й заключному етапах розслідування злочинів [31, с. 38-49]. Така градація, як слушно зауважує С. Ф. Здоровко, є доцільною з погляду послідовності дій і логіки розслідування.

Формування тактичних операцій, їх розроблення і пропозиції будуть ефективними лише щодо відповідних етапів руху кримінальної справи. У рамках того чи іншого етапу розслідування існує певна система завдань тактичного характеру [13, с. 8]. Такий підхід підтримується й іншими криміналістами [Див.: 18, с. 154; 21, с. 81; 13, с. 31 та ін.]

Третя позиція науковців (О. О. Михальчук, А. В. Шмонін, С. І. Цветков та ін.) цікава тим, що її представники виділяють тактичні операції, що здійснюються до порушення кримінальної справи. О. О. Михальчук же вказує, що їх треба розрізняти залежно від того, провадяться вони до порушення кримінальної справи чи після цього [19, с. 15]. В. О. Образцов відводить тактичним операціям у структурі попередньої перевірки доволі важливе місце [21, с. 77, 78]. Солідарність у такому підході простежується й у А. В. Шмоніна, який пропонує поряд з операціями початкового, проміжного й заключного етапів розслідування враховувати й 4-й їх різновид – дослідчі тактичні комплекси (операції) [27, с. 348].

Ми приєднуємося до зазначеної у криміналістичних джерелах позиції, що при порушенні кримінальної справи тактичні операції можуть мати такі цілі: (а) установлення даних, що вказують на ознаки злочину і

(б) вжиття заходів для попередження або припинення злочину і закріплення його слідів. Проведення тактичних операцій до порушення кримінальної справи пов'язано в основному з оглядом місця події й відповідними оперативно-розшуковими, організаційно-технічними та іншими заходами. Варто мати на увазі, що неможливість виконати слідчі дії в межах таких операцій до порушення кримінальної справи може бути компенсовано проведенням перевірочних дій, у процесі яких можуть реалізовуватися конкретні криміналістичні рекомендації [25, с. 32-33].

У наукових літературних джерелах зустрічаються пропозиції деяких криміналістів щодо побудови й застосування так званих *дослідчих тактичних операцій*: «Контрольна закупка», «Контрольне обмірювання», «Виявлення», «Знешкодження вибухово-технічних об'єктів», «Зняття залишків» [21, с. 80-82], «Контрольна перевірка» [28, с. 169] та ін. З нашого погляду, вищезазвані тактичні операції в дійсності не є такими, вони суперечать своїй концепції. У таких випадках, на думку деяких учених, слід комплексувати дії по підготовці і здійсненню запланованого заходу, але вони аж ніяк не є тактичними операціями. Підготовка до проведення слідчої дії й оперативно-розшукового за-

ходу, як правило, розглядається як частина, елемент їх тактики, а складові її організаційно-технічні заходи не є тактичними. При іншому розумінні будь-який допит, обшук, огляд місця події, пред'явлення для впізнання тощо перетворюються на тактичну або оперативно-тактичну операцію. Указані дії можуть також стати елементом останньої, якщо вони провадяться не самі по собі, а тактично, тісно пов'язані з іншими діями або оперативними заходами. Приміром, контрольна закупка в такому разі стане одним з елементів операції по затриманню злочинця по «гарячих слідах» і тоді ця операція матиме іншу назву [2, с. 90], «Затримання злочинця по гарячих слідах». До того ж вона, як правило, становить собою оперативно-розшуковий захід, а в деяких випадках – це оперативно-розшукова операція. Не можна змішувати тактичну операцію з чисто технічними заходами (наприклад, по знешкодженню вибухових пристроїв), з організаційно-технічними діями (приміром, пов'язаними з реставрацією особи чи голови невідомого трупа), з окремими розшуковими заходами, тактичними прийомами (наприклад, з використанням фактора раптової тощо).

Отже, ефективність тактичних операцій багато в чому залежить від того, на якому етапі роз-

слідування вони реалізуються. Як видається, не зовсім вдалим є твердження, що тактичні операції характерні однаково для всіх етапів цього процесу. Вивчення й узагальнення наукової літератури, а також криміналістичної практики свідчить, що вони в переважній більшості випадків плануються й реалізуються на початковому етапі розслідування. Разом із тим не є винятком і ситуації, коли потреба у їх проведено виникає й на наступному або заключному етапах.

Виходячи з вищевикладеного перспективним напрямком, на нашу думку, є дослідження й побудова тактичних операцій на початковому, наступному й заключному етапах розслідування. Такий підхід у подальшому послужить підставою формування й реалізації типових тактичних операцій щодо окремих видів злочинів у різних слідчих ситуаціях. Це дозволяє зробити висновок про віддзеркалення в таких операціях найхарактерніших особливостей розслідування на певному етапі цього процесу. Чітке уявлення про етапи розслідування допоможе подальшому розвитку теорії криміналістики, вдосконаленню методичних рекомендацій щодо розслідування злочинів, формуванню й реалізації тактичних операцій, спрямованих на оптимізацію й раціоналізацію слідчої діяльності.

Проблеми кримінального процесу, криміналістики, судоустрою та прокуратури

- Список літератури:** 1. *Баженов М. И.* Законность и обоснованность актов обвинения в стадии предварительного расследования / М. И. Баженов // Правоведение. –1965. – № 3. – С. 101-104. 2. *Белкин Р. С.* Криминалістика: проблеми сьогодняшнього дня. Злободневные вопросы российской криминалистики / Р. С. Белкин. – М.: Норма, 2001. – 240 с. 3. *Белкин Р. С.* Криминалістика: учебник / Р. С. Белкин; под ред. А. И. Винберга. – М.: Юрид. лит., 1959. – 498 с. 4. *Белкин Р. С.* Криминалістическая энциклопедия / Р. С. Белкин. – М.: Изд-во БЕК, 1997. – 342 с. 5. *Белкин Р. С.* Курс криминалістики: В 3-х т. / Р. С. Белкин. – Т. 3: Криминалістические средства, приемы и рекомендации. – М.: Юрист, 1997. – 480 с. 6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. 7. *Волобуєв А. Ф.* Наукові основи комплексної методики розслідування корисливих злочинів у сфері підприємництва [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра юрид. наук: 12.00.09 / А. Ф. Волобуєв. – Х., 2002. – 42 с. 8. *Воронин С. Э.* Проблемно-поисковые следственные ситуации и установление истины в уголовном судопроизводстве: моногр. / С. Э. Воронин. – Барнаул, Алт. гос. ун-т, 2000. – 280 с. 9. *Гавло В. К.* Теоретические проблемы и практика применения расследования отдельных видов преступлений: моногр. / В. К. Гавло. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1985. – 333 с. 10. *Драпкин Л. Я.* Ситуационный подход в криминалистике и проблема периодизации процесса расследования преступлений / Л. Я. Драпкин // Проблемы оптимизации первоначального этапа расследования преступлений: межвуз. сб. науч. тр. – Свердловск: Свердловский юрид. ин-т, 1988. – С. 8-11. 11. *Драпкин Л. Я.* Структура и функции первоначальных следственных действий в методике расследования преступлений / Л. Я. Драпкин // Методики расследования преступлений: матер. науч.-практ. конф., Одесса, ноябрь 1976. – М.: Юрид. лит., 1976. – С. 87-90. 12. *Элькинд П. С.* Сущность советского уголовно-процессуального права / П. С. Элькинд. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1965. – 172 с. 13. *Здоровко С. Ф.* Розслідування вбивств, що вчиняються організованими злочинними групами (типові тактичні операції) : моногр. / С. Ф. Здоровко. – Х.: Гриф, 2004. – 176 с. 14. *Колесниченко А. Н.* Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений: текст лекций / А. Н. Колесниченко. – Харьков: Харьк. юрид. ин-т, 1976. – 30 с. 15. *Косарев С. Ю.* История и теория криминалистических методов расследования преступлений / С. Ю. Косарев ; под ред В. И. Рохлина. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2008. – 495 с. 16. *Кузьменко Н. К.* Периодизация этапов в методике расследования преступлений / Н. К. Кузьменко // Методики расследования преступлений: матер. науч.-практ. конф., Одесса, ноябрь 1976. – М.: Юрид. лит., 1976. – С. 114-115. 17. *Лузгин И. М.* Методологические проблемы расследования / И. М. Лузгин. – М.: Юрид. лит., 1973. – 216 с. 18. *Матусовский Г. А.* Экономические преступления: криминалистический анализ: моногр. / Г. А. Матусовский. – Харьков: Консум, 1999. – 480 с. 19. *Михальчук А. Е.* Теоретические и практические вопросы тактических комбинаций при производстве следственных действий: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук: 12.00.09 / А. Е. Михальчук. – Саратов, 1988. – 24 с. 20. *Москвин А. Ю.* Большой словарь иностранных слов / А. Ю. Москвин. – М.: ЗАО Изд-во Центрполиграф: ООО «Плюс», 2001. – 816 с. 21. *Образцов В. А.* Криминалістическое учение о тактической операции / В. А. Образцов // Криминалістика: ученик / под ред. В. А. Образцова. – М.: Юрист, 1995. – С. 75-86. 22. *Танасевич В. Г.* Теоретические основы методики расследования преступлений / В. Г. Танасевич // Методики расследования преступлений: матер. науч.-практ. конф., Одесса, ноябрь 1976. – М.: Юрид. лит., 1976. – С. 8-14. 23. *Филппов А. Г.* Проблемы криминалистики: избр. ст. / А. Г. Филппов. – М.: Юрлитинформ, 2007. – 352 с. 24. *Хлюпин Н. И.* Теоретические проблемы методики расследования преступлений / Н. И. Хлюпин // Современные проблемы расследования и предупреждения преступлений: сб. науч.тр. – М.: ВЮЗИ, 1987. – С. 21-23. 25. *Цветков С. И.* К вопросу о формировании частной криминалистической теории тактических операций / С. И. Цветков // Проблемы первоначального этапа расследования: сб. науч. тр. – Ташкент: Ташкент. ВШ МВД СССР, 1986. – С. 31-39. 26. *Чебуренков А. А.* Основы теории расследования: моногр. / А. А. Чебуренков. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 176 с. 27. *Шмонин А. В.* Методология криминалистической методики: моногр. / А. В. Шмонин. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 416 с. 28. *Швец Н. Л.* Особливості проведення тактичних операцій при розслідуванні злочинів, пов'язаних з порушенням прав споживачів / Н. Л. Швец // Актуальні проблеми криміналістики: матер. міжнар.-практ. конф. 25-26 вересня 2003 р.; за ред. М. І. Панова., В. Ю. Шепітька, В. О. Коновалової та ін. – Х.: Гриф, 2003. – С. 167-169. 29. *Яблоков Н. П.* Об-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

щие положения методики расследования и научно-технический прогресс / Н. П. Яблоков // Методики расследования преступлений: матер. науч.-практ. конф., Одесса, ноябрь 1976. – М.: Юрид. лит, 1976. – С. 17-38. **30.** Яблоков Н. П. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений / Н. П. Яблоков // Криминалистика: учебник / под ред. Н. П. Яблокова. – М.: Юрид. лит, 1980. – 480 с. **31.** Якушин С. Ю. Криминалистическая тактика: вопросы теории и практики: учеб. пособ / С. Ю. Якушин. – Казань: Казан. ун-т, 2010. –178 с.

ЗНАЧЕНИЕ ЭТАПОВ РАССЛЕДОВАНИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ТАКТИЧЕСКИХ ОПЕРАЦИЙ Шевчук В. М.

Исследуются проблемы этапов расследования преступлений и их значение для построения тактических операций. Проанализировано влияние первоначального, последующего и заключительного этапов расследования и соответствующих тактических задач на формирование тактических операций.

Ключевые слова: этапы расследования, тактическая операция, тактическая задача, обусловленность тактических операций этапами расследования.

THE SIGNIFICANCE OF STAGES OF INVESTIGATION IN FORMING OF TACTICAL OPERATIONS Shevchuk V. M.

The issues arising during different stages of investigation and their significance in constructing of tactical operations have been analyzed in the article. The influence of the first, next and final stages of investigation and relevant tactical tasks on forming tactical operation during the process of investigating has been explored in the research.

Key words: stages of investigation, tactical operation, tactical task, dependence of tactical operations by stages of investigation.

Надійшла до редакції 30.05.2012 р.

УДК 343.98.343.2.7 (477)

О. М. Калужна,
канд. юрид. наук
Львівський національний університет
імені І. Франка

ЧИ ВСІ ОБ'ЄКТИ Й ЧИ ВЕСЬ ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ПІЗНАННЯ ЛЕЖАТЬ У СФЕРІ ПРАВОВИХ ЯВИЩ: ПОРІВНЯННЯ З НАУКОЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

У статті аналізується і спростовується теза Р. С. Белкіна, що не всі закономірності механізму злочину й механізму слідоутворення лежать у сфері правових явищ, що є свідченням неюридичної природи криміналістики. Порівнюються наукові поняття «склад злочину» і «механізм злочину» з точки зору їх придатності для вивчення будь-якої людської діяльності; кон-